

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Стефка Кожухарова, катедра „Чужди езици и приложна лингвистика“, УНСС, София

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
професионално направление 2.1. Филология (Теория и практика на превода)

Автор: Свидна Димитрова Михайлова

Тема: „Дон Кихот“ в преводите на Годор Нейков. Преводна рецепция на Сервантес в България.“

Научен ръководител: проф. д-р Людмила Илиева

Въпреки че присъствието на „Дон Кихот“ у нас е най-изследваното културно взаимодействие между България и Испания, настоящата дисертация има своето място в споменатото поле по редица причини, основните от които докторантката е посочила като приноси и с които съм съгласна. Амбицията на авторката е да даде един по-широк, едновременно обобщаващ и детайлизиращ поглед върху явлението, свързан с актуалния днес интердисциплинарен подход, тоест, да съчетае търсения в областта на теорията и извеждане на теоретични постановки с критически прочит и систематизация на интерпретации, цялостно представяне на личността и творческото дело на най-изтъкнатия български преводач от и на испански език, както и сравнителен анализ на преводи на творбата на български и други езици. Още в самото начало авторката отбелязва многопосочността на труда си – „на практика, става дума за два предмета на изследване, тясно свързани помежду си (1. „Дон Кихот“ в преводите на Т. Нейков, 2) Рецепция на Сервантес в България“ (с. 8 от дисертацията) – като обяснява, че при проучването им върви от общото към частното.

Различните аспекти са умело съчетани и логично произтичат един от друг. Дисертацията има ясна, добре обмислена и организирана структура. Състои се от увод, три глави с различен брой подглави, заключение, библиография и три приложения.

Встъпителната част е много важна за адекватното представяне и положителното цялостно впечатление от работата и в случая изпълнява добре задачата си. В увода е обоснована актуалността и значимостта на темата, прецизно и последователно са

формулирани целта на изследването, произтичащите от нея задачи, използваната методология, която считаме за подхосяща, заложените са основните тези, които ще се доказват в хода на дисертацията, описан е емпиричният материал и структурата на труда.

Първата глава има теоретична насоченост. Въз основа на основополагащи теоретични източници са изведени базови за същността на работата теоретични постановки, свързани със спецификата на художествения превод и стратегиите при осъществяването му, както и възлови понятия като инвариант, еквивалентност и адекватност, канон и канонизиране (обяснен е статутът на превода на Т. Нейков от 1970 г. като „канонизиран“ и „официален“), убедително е обоснован изборът на теорията за полисистемата като общотеоретична рамка на труда. В контекста на преводознанието е направен задоволителен общ преглед на рецепционистиката като научно направление, като висока оценка заслужава много доброто познаване на постиженията в тази област на българските учени, работещи с различни езици и култури. Принос на труда са изведените собствени определения за „рецепция“ и „преводна рецепция“, последвани от подробна типологизация на явлението според три критерия. Тук се откроява разработката на „авторова класификация според възможностите на читателската публика, участваща в рецептивния процес, и зависещата от тези възможности дълбочина на възприемане на съответната литература (с. 43 от дисертацията). Считаме за интересно и оригинално, че към познатата схема масов читател/„професионален“ читател се добавя „първо читателско ниво: деца, юноши, ученици“ (с. 43 от дисертацията). Направеното уточнение е актуално в случая с „Дон Кихот“, тъй като романът има редица съкратени и/или адаптирани издания, предназначени за споменатата публика.

Заслужава положителна оценка обстоятелството, че докторантката се е съобразила с отправените при обсъждането на труда препоръки, свързани главно с обогатяване с библиографски източници, от което работата само е спечелила. Настоящата първа глава действително представлява една стабилна теоретическа основа на дисертацията.

Макар че е озаглавена „Преводна рецепция на Сервантес в България“, втората глава отправя поглед и към критическата рецепция, на която е посветена най-обемната от трите ѝ подчасти. Тази двойна перспектива дава цялостен облик на присъствието на автора и неговия шедьовър в българската култура в диахронен план от Възраждането до наши дни. Проследяват се основните характеристики и тенденции при превода и тълкуването на романа през различните рецептивни периоди, разкриват се техните причини, обусловени от обществено-политическия и културен контекст на съответната

епоха. Докторантката познава отлично и работи умело с внушителен по обем материал – преводи, публицистични, критически и литературоведски статии и показва стремеж към задълбочено осмисляне на рецепционните процеси – например въпросите, които поставя по повод на „първите близо сто години на активна преводна рецепция (1882-1970), съпоставени с последните петдесет на нулева (1970-2020)“ (с. 5 от дисертацията).

В тази връзка препоръчваме една възможност за бъдещо доразработване на темата, а именно паралел между наличието/отсъствието на нови преводи на български език на други класически творби от ранга на „Дон Кихот“ като „Хамлет“ или „Фауст“, което без съмнение би повдигнало интересни и разнообразни въпроси в един по-широк хоризонт на рецепцията.

В рамките на втора глава за нас най-ценни са наблюденията и изводите, свързани с четвъртия рецептивен период, на който сме съвременници, тъй като той е най-малко проучен.

Най-обемната трета глава „Дон Кихот“ в преводите на Т. Нейков“ обединява две различни по характер части. Първата съдържа цялостно представяне на фигурата на изтъкнатия български преводач и значението на неговото творческо дело за межкултурния обмен между България и Испания, като, естествено, се обръща най-голямо внимание на преводите му на испаноезична литература, тъй като именно в тази област са най-значимите му постижения.

Втората част на трета глава се отнася до следния принос на труда: „Първи по рода си сравнителен анализ на българските преводи на „Дон Кихот“ от различни исторически периоди в съпоставка с чуждоезични преводи на произведението (от английски, френски и руски).“ (с. 31 от автореферата). Става дума за подробен и задълбочен сравнителен анализ на 20 сполучливо подбрани примери, включващи специфични и трудни за предаване на друг език компоненти като устойчиви сравнения, метафори, пословици и табуирана лексика – най-застъпена е последната категория. Смятаме, че резултатите от анализа са релевантни с оглед създаване на цялостна картина на преводаческите техники както в синхронен – във връзка със съответната епоха в приемащата литература и култура, така и в диахронен аспект – развитие и промени в преводаческите техники по отношение на един и същ оригинален текст. Това става възможно благодарение на подбора на източниците за примерите за сравнителен анализ – най-представителните за съответните три рецептивни периода. „Българският“ поглед се разнообразява и обогатява със сравнителен анализ с преводаческите решения на

английски, френски и руски, като докторантката обяснява защо е избрала като база за сравнение именно тези от многобройните преводи на „Дон Кихот“ на съответните езици.

Като препоръка с оглед на евентуално бъдещо издаване на дисертацията в книжно тяло бихме насочили вниманието на авторката към примери за превод на реалии от различни категории.

Достойнство на дисертацията е и че корпусът с примерите и техният анализ могат да се използват като ценно помагало при обучението по теория и практика на превода. Улеснение в това отношение е представянето на примерите в табличен вид в трите Приложения, като последните две съдържат и оценъчен елемент – докторантката, със своя опит на преводач, посочва най-добрия според нея вариант. С оглед на практическото обучение заслужават внимание и вариантите за по-адекватен превод, които тя предлага в хода на изложението.

Заключението представя синтезирано и адекватно резултатите и приносите на дисертационния труд. Оценявам го като стойностен и значим и препоръчвам на докторантката Свидна Димитрова Михайлова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ професионално направление 2.1. Филология (Теория и практика на превода).

28.2.2021 г.



Доц. д-р Стефка Кожухарова

